

ОСНОВНІ НАПРЯМИ НЕОЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ

Долбишева Ніна

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

Аннотация

На основе научного анализа раскрыта взаимосвязь неолимпийского спорта с основными спектрами спорта: олимпийским, профессиональным, адаптивным спортом и спортом для всех, а также с основными направлениями. Представлено целевое использование неолимпийского спорта на уровне школьного и студенческого, детско-юношеского и резервного спорта, спорта высшего достижения и спорта ветеранов. Раскрыты специфические особенности прикладного и спортивно-технического спорта, а также – тенденции развития и расширения интеллектуального и экстремального спорта.

Ключевые слова: неолимпийский спорт, спектр, направление, взаимосвязь.

Annotation

On the basis of scientific analysis interconnection of non-Olympic sport with the basic spectrums of sport such as olympic, professional, adaptive sport and sport for all, as well as with basic directions is exposed in the article. Target usage of non-Olympic sport is presented at level of school and students', junior and reserve sport, sport of higher achievements and sport of veterans. The specific features of the applied and sporting-technical sport, as well as progress and expansion of intellectual and extreme sport trends are exposed below.

Key words: non-Olympic sports, range, direction, relationship.

Постановка проблеми. Неолімпійський спорт є соціальною формою, яка представляє сукупність галузей, виробництва, організацій, безпосередньо пов'язаних і визначених стилем і рівнем життя людини, їх благополуччя і використання даної сфери як сфери послуг в освіті, культурі, спорті, відпочинку, фізичній рекреації, фізичній реабілітації та професійної підготовки.

Формування спеціальної сфери, якою є неолімпійський спорт, відбувалося на підставі розвитку та популярності неолімпійських видів спорту у суспільстві і здійснювалося згідно необхідних потреб в умовах соціальної діяльності людства. Дана сфера спорту отримує матеріальну підтримку не лише з боку держави, але й з боку меценатів, спонсорів, виробників всебічних товарів, які в свою чергу, намагаються створити конкурентно спроможну продукцію на основі нових напрямків спорту.

Життєва потреба неолімпійського спорту – неухильне прагнення людства до розширення меж власних фізичних і функціональних можливостей, через реалізацію спеціальної підготовки і систематичної участі у змаганнях. Важливим є подолання труднощів, що виникають у процесі змагальної діяльності, насамперед, – емоцій, які пов'язані з успіхами та поразками, складними міжлюдськими стосунками, та популярністю видовища як масового соціального явища сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз публікацій показав, що останнім часом науковці розкривають актуальні проблеми неолімпійського спорту [16], проблеми його розвитку [22], аспекти [7] та спортизацію неолімпійських видів спорту як соціокультурного явища [6]. Однак не визначені та не розкриті особливості неолімпійського спорту в площині спорту та його функціонування і реалізація в різних напрямках

Робота виконувалась згідно тем: 1.5 «Методологічні та нормативно-правові засади організації фізкультурної освіти та вдосконалення забезпечення у сфері фізичної культури і спорту» Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011-2015 рр. та прикладного дослідження Дніпропетровського державного інституту фізичної культури та спорту за темою «Історичні, організаційно-правові аспекти та теоретико-методичні засади неолімпійського спорту в Україні та на світовому просторі».

Мета дослідження. Здійснити науковий аналіз і розкрити основи функціонування основних напрямів неолімпійського спорту в різних спектрах спорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роботу, здійснено на основі теоретичного аналізу, відповідно до цільової спрямованості, економічного і політичного розвитку, за умов доступності та доцільності, системи організації занять, з урахування вікових меж,

критеріїв ефективності, специфічних рис тощо. Даний спектр охоплює олімпійський, неолімпійський, професійний, адаптивний спорт та спорт для всіх, який має пріоритетне значення та безпосередньо розширює цільове використання шкільного і студентського, дитячо-юнацького та резервного спорту, спорту вищих досягнень, паралімпійського, дефлімпійського, професійно-прикладного, спортивно-технічного, інтелектуального та екстремального спорту, а також – спорту ветеранів.

На сучасному етапі розвитку спорту як соціальної сфери діяльності людини, важливе місце займає неолімпійський спорт, який має взаємозв'язок з різними видами спорту і функціонує в різних його напрямках (рис. 3.1).

Проведений теоретичний аналіз дозволяє констатувати, що неолімпійський спорт має спільні ознаки з олімпійським, професійним та адаптивним спортом, насамперед:

- цільову спрямованість на досягнення максимального спортивного результату за рахунок реалізації власних функціональних можливостей;

- історичну і фактичну динаміку сучасних спортивних досягнень та їх змінний характер;

- сучасну систему підготовки, спортивного відбору та спортивної орієнтації спортсменів відповідно до структури багаторічного процесу спортивного вдосконалення;

- позатренувальні та позазмагальні фактори підготовки, а також змагальний характер діяльності спортсменів;

- розширення програм змагань;

- допінг контроль, а також боротьбу з його використанням у процесі підготовки та змагань.

Ядром усіх напрямків спорту є змагальна діяльність, характерною формою якої є система змагань, яка історично обумовлю-

ється виявленням, розвитком та уніфікованим порівнянням людських можливостей. На відміну від інших форм діяльності людини змагальна діяльність у спорті здійснюється на підставі встановлених міжнародних правил змагань, які характеризуються особливими відносинами суперництва, вільними від антогонізму, чіткими регламентованими взаємодіями тих, хто змагається, а також уніфікацією складу дій, умов їх виконання та способів оцінки досягнень.

Досягнення найвищих спортивних результатів як у олімпійському, неолімпійському, професійному та адаптивному спорті ґрунтується на чіткій системі підготовки спортсменів від року до року, від етапу до етапу. Така система підготовки проходить через дитячо-юнацький, резервний спорт та спорт вищих досягнень. В спектрі даних видів спорту є система спортивних змагань, змагальна діяльність, спортивний відбір, підготовка спортсменів та її особливості, етапи підготовки, основи управління та контролю, використовується система моделювання та прогнозування, а також жорстка система допінг контролю. Саме, ці напрями неолімпійського спорту базуються на загальних та спеціальних теоретичних, методологічних, функціональних і практичних закономірностях основ змагальної діяльності та спортивної підготовки, що обумовлюють спортивність.

Проте вони не зводяться лише на досягнення спортивного результату, а також виступають як сфера яка забезпечує різноманітні міжлюдські контакти, що виступають у сукупності основних суспільних відносин.

Напрямок неолімпійського спорту розглядаються на рівні шкільного, студентського спорту та спорту ветеранів, оскільки він охоплює низьку певних завдань фізичної культури, які

ставить держава перед суспільством.

Неолімпійські види спорту інтенсивно впроваджуються в систему уроків з фізичного виховання загальноосвітніх шкіл. Так, відповідно до навчальної програми 5-9 класів для загальноосвітніх навчальних закладів 2012 р. з 19 видів варіативних модулів, 6-модулів складають неолімпійські види спорту: городки, спортивне орієнтування, туризм, гирьовий спорт, хортинг, аеробіка [18]. В системі старшої школи, відповідно до програми 2010 р., до варіативних модулів включені туризм, ритмічна гімнастика та елементи спортивних танців [19].

Варто зазначити, що огляд наукових праць дозволяє констатувати впровадження різних неолімпійських видів спорту в систему шкільної освіти: капоейро [25], елементи спортивної акробатики [23], калмицьку національну боротьбу [24] та ін.

Водночас, до програм Спартакіад школярів входять окремі неолімпійські види спорту: шахи, міні-футбол (м. Лубни, Полтавська обл.), регбілін, перетягування канату, черліденг, шашки, спортивне орієнтування, спортивна аеробіка (м. Дніпропетровськ та м. Дніпродзержинськ).

Проаналізувавши дослідження в галузі студентського спорту в різних вищих навчальних закладах України, які стосуються проблеми розвитку неолімпійського спорту, можна зазначити, що він є складовою його та впливає на організаційні особливості системи фізичного виховання студентської молоді:

- доступність і можливість займатися неолімпійськими видами спортом під час обов'язкових занять з дисципліни «Фізична культура», насамперед, за елективним компонентом спортивного навчального відділення відповідно до особливостей вищого навчального закладу: наприклад, атлетичною гімнастикою, спор-

тивною аеробікою, гирьовим спортом, гімнастичним триборством, шахами, шашками, нову-сом, міні-футболом (Київський національний університет ім. Т. Шевченка), пауерліфтингом, аеробікою, самбо, туризмом (Між-університетський медико-інженерний факультет Національного технічного університету України), аеробікою, мініфутболом, самбо, кік-боксингом, водним туризмом (Харківський університет радіоелектроніки) і т.д;

- можливість займатися у вільний від навчальних академічних занять час різними неолімпійськими видами спорту у спортивних клубах, секціях і групах з різних видів спорту, що організуються фахівцями на базі вищого навчального закладу (армрестлінгом, алтимаг-фрізбі, гирьовим спортом, кікбоксингом, карате-до, міні-футболом, пауерліфтингом, спортивним орієнтуванням, туризмом, українським рукопашним гопаком, шахами (Львівський національний університет ім. І. Франка), карате, кікбоксингом, спортивною аеробікою, черліденгом (Сумський державний університет) і т.п.);

- можливість систематично брати участь у студентських спортивних змаганнях різного рівня: у навчальних залікових змаганнях, внутрішніх (на першість навчальної групи, курсу, факультету; серед студентів, які мешкають в гуртожитку і т.д.) та зовнішніх (районних, міських, обласних, регіональних, національних). Відповідно до внутрішніх положень з проведення Спартакіад вищих навчальних закладів до їх програм входять такі неолімпійські види спорту – армрестлінг, пауерліфтинг, туризм, міні-футбол, шахи (Національний університет «Києво-Могилянська академія»), фітнес-аеробіка, шахи, гирьовий спорт, армрестлінг, міні-футбол, туризм (Львівський національний університет ім. І. Франка), гирьовий спорт, спор-

тивне орієнтування, черлединг, шахи (Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара). До програми змагань серед студентів, які мешкають в гуртожитку, входять – гирьовий спорт, армспорт, шахи, міні-футбол (Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара). Програми обласних, міських універсіад і студентських ігор включають участь спортсменів, які займаються шахами, регбі-7, карате (Універсіада та Студентські Ігри Дніпропетровської обл.), футзалом, спортивною аеробікою, спортивним орієнтуванням, пауерліфтингом, самбо, армрестлінгом, шахами (швидкісні та блиц), карате-до, гирьовим спортом (Універсіада Львівщини) і т.п.;

- можливість студентам самотійно обирати та займатися різними видами фізичних вправ та спортом, а також брати участь у різних спортивних заходах не тільки у якості активного учасника (у якості спортсмена), але й пасивного (організатора, глядача, волонтера тощо).

Водночас, науково та експериментально обґрунтовані дослідження щодо вдосконалення організації і проведення занять фізичним вихованням та організації дозвілля студентів завдяки впровадженню неолімпійських видів спорту. Так, розроблена програма підготовки гирьовиків масових спортивних розрядів студентської молоді [3], визнана позитивна динаміка організації спортивного дозвілля завдяки заняттям дартсом [5], упроваджено нетрадиційні види спорту (ушу та цигун) [21] та блок з пауерліфтингу [17].

На підставі вищезазначеного можна констатувати, що використання неолімпійських видів спорту в системі фізичного виховання шкільного і студентського спорту сприяє вирішенню педагогічних, морально-вольових та етичних завдань, надає можливість формувати всебічно розвинену осо-

бистість з дітей шкільного віку та студентської молоді.

Спорт ветеранів набув свого розвитку в середині 1980-х років виступав як фактор, що впливає на свідомість спортсменів зрілого та похилого віку щодо захоплення та підтримки мотивації регулярними заняттями спортом, підвищення особистого рівня фізичної підготовленості і фізичної активності. Даний напрям спорту має соціальний захист і розвиток на різних рівнях від регіонального до міжнародного. Незалежно від того, що спорт ветеранів охоплює олімпійські та неолімпійські види спорту, він насамперед, обумовлюється неолімпійськими, оскільки не має за основу мету досягнення максимально спортивного результату на рівні олімпійського, хоча і обумовлюється спортизацією.

Аналізуючи основні завдання прикладного та спортивно-технічного спорту, як напряму неолімпійського спорту, можна констатувати, що саме він спрямований на формування прикладних навичок відповідно до трудової діяльності та специфіки праці (військової, пожежної, технічної та інших діяльностей).

Прикладні види спорту охоплюють пожежно-прикладні, військово-прикладні та службово-прикладні види, які пов'язані зі спеціальною підготовкою і мають конкретне прикладне значення відповідно до службових обов'язків у рамках діяльності одного або декількох органів виконавчої влади (Міністерство внутрішніх справ України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Міністерство оборони України). Дані види спорту мають загальну назву, до яких входить комплекс певних спортивних вправ або видів спорту, що об'єднані у військово-спортивне й пожежно-прикладне багатоборство та пов'язані з використанням спеціальних технічних засобів або інвентарю [4]. Багатоборства вклю-

час такі види спорту та прикладні вправи: подолання спеціальної смуги перешкод, кросовий біг (марш-кидок), плавання у спеціальному обмундируванні та зі зброєю, кроси з орієнтуванням на місцевості, лижні гонки зі стрільбою, фігурне водіння транспорту (автомобіля, мотоцикла) та інші.

Відповідно Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» (№ 2232-ХІІ від 25.03.1992 р., стаття. 11) – прикладні види спорту спрямовані на фізичну підготовку допризовників та призовників, що організуються у вищих, професійно-технічних, загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладах, спортивних товариствах і клубах за програмою курсу фізична культура.

Спортивно-технічні види спорту як і прикладні, мають прикладне значення, яке пов'язане з управлінням технічно-спортивними транспортними засобами та конструюванням спортивних моделей (авіа-, авто-, мото-, радіо-спорт, водно-моторний, підводний, авто-ракетно-, судомодельний спорт та ін.).

Основним змістом даних напрямів спорту є специфічність, яка має певні відмінності у:

- цільовій спрямованості та вирішенні завдань, які пов'язані з комплексним формування професійних навичок на основі професійної діяльності;

- організації і проведенні злетів та змагань на державному та міжнародному рівнях, які спрямовані на досягнення спортивних результатів, вдосконалення професійної майстерності й спеціальної фізичної підготовленості. Програма злетів та змагань складається з військово-прикладних, окремих олімпійських та неолімпійських видів спорту у відповідності до індивідуального заліку та складу підрозділів (або команд);

- системі підготовки, яка здійснюється відповідно до приклад-

них навичок не тільки на основі загальної теорії підготовки, а також – через спеціальну технічну освіту [12];

- системі управління та функціонування, яке здійснюється громадськими об'єднаннями, спеціальними освітніми закладами, спортивними клубами і секціями залежно від їх відомчої належності (Товариство сприяння оборони України, Фізкультурно-спортивні товариства «Динамо» та «Україна», Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Міністерство оборони України, Міністерство доходів і зборів України, Генеральна прокуратура України);

- використанні видів спорту в системі підготовки до професійної діяльності під час навчання у спеціалізованих вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації (військових, таможніх, податкових, пожежних академіях та університетах, а також училищах та університетах внутрішніх справ) [1].

Неолімпійський спорт також охоплює інтелектуальний і екстремальний напрями спорту, які безпосередньо охоплюють інтелектуальні та екстремальні види спорту.

Інтелектуальний спорт – це історично сформована система організації та проведення змагань, яка має специфічну підготовку до них в логічних іграх, які сформувались на основі інституціоналізації англо-саксонського зразка у вигляді створення глобальної мережі міжнародних спортивних федерацій з ієрархічною структурою управління. Види спорту, які входять до складу інтелектуального спорту, обумовлюються майстерністю гри, у яких психічний та розумовий компонент є більш значущий ніж фізичний [9]. Вони мають свою інфраструктуру, підтримку з боку суспільства, користуються широким попитом серед

різних верст населення, є альтернативою азартним іграм, «тренажером» для розвитку розумових здібностей. Останнім часом спостерігається тенденція до розширення інтелектуального спорту на рівні:

- а) спортизації різних видів логічних (настільних) ігор, які виникли в епоху модерну та обумовлені глобальним поширенням західної цивілізації [13, 14].

- б) впровадження освітніх програм на рівні шкільної та студентської освіти. Так, В.В. Князев (2000 р.) науково обґрунтував структуру і зміст навчального предмету «шахи» в системі загальноосвітніх шкіл на підставі затвердженої програми «Про розвиток шахової освіти в системі освіти Російської Федерації» (Наказ № 2211 від 18.05.2004 р.). Урок з шахів включено в систему початкової школи. Впроваджено заняття з шахів і шашок у навчальний процес фізичного виховання вищих навчальних закладів України (Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Львівський національний університет ім. І. Франка, Національний університет біоресурсів і природокористування України та ін.);

- в) формуванні системи наукових знань і розповсюдження їх через організацію і проведення конференцій, семінарів, курсів тощо. Наприклад, підготовка і захист дисертаційних робіт щодо вдосконалення навчально-тренувального процесу з шахів на різних етапах підготовки [2, 8, 10, 11, 15], проведення I Міжнародної науково-практичної конференції «Шахи в системі освіти Росії та світі» (2009 р. м. Москва), Всеросійської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми розвитку шахів та інших інтелектуальних ігор у Росії» (2011 р. м. Москва), круглого столу «Актуальні питання розвитку інтелектуальних ігор у Росії» (2013 р. м. Москва);

г) розширення географії інтелектуальних видів спорту. У період розпаду пострадянського простору та окремих європейських країн було засновано понад 20 федерацій з шашок та шахів, які увійшли до складу міжнародних федерацій. Крім того повноправними членами Міжнародної федерації шахів у 2002 р. стала Національна федерація шахів Палау, у 2004 р. – Будан, Китайського Тибету, у 2007 р. – Мальдів, Камеруну, Габону тощо. Створення Міжнародної федерації з покеру сприяло розвитку покеру в країнах Азії та Європі і входження національних федерацій до міжнародної – Чілі у 2012 р., Киргизстану та Монголії у 2009 р. Інтенсивного розвитку у всьому світі набуває настільна гра го, про що свідчить формування Національних федерацій та їх визнання на рівні міжнародних: у 2005 р. країн Азербайджану, Кіпру та Болгарії, у 2006 р.- Косто-Ріки, у 2012 р. – Казахстану, Литви, Латвії, Бруней-Друссаламу. Необхідно зазначити, що останнє десятиліття популярність набувають етнокультурні інтелектуальні ігри (доміно, сьогі та сянци – японські та китайські шахи), що мають локальне розповсюдження;

д) організації та проведення змагань різного рівня, насамперед, Всесвітніх інтелектуальних ігор (з 2008 р., Китай), Всесвітніх інтелектуальних ігор «SportAccord» (з 2011 р., Китай), Неофіційного чемпіонату світу з комерційних програм російських шашок (з 2012 р., Польща), Міжнародного студентського чемпіонату з нарду (з 2013 р., США), Міжнародного турніру з китайських шахів (сянци) (з 2008 р., Фінляндія) та ін.;

е) включення окремих інтелектуальних видів спорту до програм Всесвітніх літніх універсіад (шахів – XXVI Універсіада, 2011 р., Шяньчжень, Китай та XXVII Універсіада, 2013 р., Казань, Росія) та Азійських ігор (шахи – з XV Ігор, 2006 р., Дохе, Катар).

Екстремальний спорт – уніфіковане поняття, яке об'єднує нові популярні види спорту, які пов'язані зі швидкістю, висотою, глибиною, різного роду небезпекою та чудовою видовищністю [26]. Екстремальний спорт заснований на спробі людини протистояти стихії та несприятливим умовам навколишнього середовища, тонкій грані між життям і смертю; досягненні меж людських можливостей та «ковтку» адреналіну через небезпечні і ризиковані заходи (підкорюючи гори та моря, лід та полум'я).

У більшості випадках екстремальні види спорту формуються на підставі вуличних, підводних та повітряних розваг, які набули спортизації на початку 1980-тих років – в період інтенсивного розвитку науково-технічного прогресу (техногенної цивілізації) та нестачі драйву у повсякденному житті: з розваги кататися на скейтборді до стрітборду, маунтінборду та роллерборду; від уміння виконувати різновиди пересувань та подолання перешкод на вулиці до паркуру; від катання на санях до натурбану; від катання на велосипеді до велотріалу (подолання перешкод природних та штучних), дьорт-джампінгу (стрибків з серії трамплів з виконанням акробатичних трюків), крос-кантрі (швидкісна їзда по складній місцевості), паралельного слалому та байкер-кросу (одночасний спуск декількох гонщиків з можливою контактною боротьбою): від катання на роликах до троллу (швидкісного спуску на роликах), верт-катанню (акробатичне катання в рампі) і т.п.

Науковий аналіз дозволяє стверджувати, що екстремальний спорт – це неймовірні, незвичайні та «божевільні» види спорту, які пов'язані з екстраординарними діями людини, що обумовлюються:

- складністю, смертельним ризиком і великою вірогідністю травматизму;

- форсуванням і подоланням фізичних та емоційних меж можливостей людини;

- значним загострюванням шістьох почуттів людини (зору, нюху, дотику, слуху, смаку, інтуїції);

- отриманням захоплення та почуття задоволення;

- вдосконаленням і підвищенням якості виробництва технічних засобів.

Однак необхідно відзначити, що екстремальні види спорту мають специфічний перехід до спортизації. Дана спортизація обумовлюється переходом від розваг до організації зльотів, фестивалів, стихійних змагань до змагань міжнародного рівня. Формування громадських міжнародних організацій, переважно є не визнаними Міжнародним олімпійським комітетом та функціонують у міжнародному спортивному русі як самостійні, не підпорядковані громадські організації.

Зворотній зв'язок неолімпійський спорт має зі спортом для всіх, – вони доповнюють один одного. Безпосередньо вони вирішують певну групу соціальних завдань пов'язаних зі зміцненням доров'я, підвищенням рухової активності, організацією здорового дозвілля, розвитком етичної спортивної культури, підготовкою до сучасного суспільного життя, підтримкою фізичної підготовленості на достатньому рівні, оптимізацією фізичної роботоздатності, забезпеченням позитивного емоційного фону та задоволенням від занять спортом. Останнім часом у сучасній науково-практичній літературі зустрічається достатньо робіт, в яких зазначається зростання популярності неолімпійських видів спорту, як видів рухової активності оздоровчої спрямованості, – таких як пул-більярд [20], велосипедний туризм [27] та ін.

На основі узагальнення практики можна стверджувати, що окремі види рухової активності

спорту для всіх поступово знаходять своє місце в неолімпійському спорті з подальшим визнанням їх олімпійськими видами спорту та поступового переходу їх до спектру олімпійського. Це, наприклад, окремі пляжні види рухової активності – волейбол, футбол, гандбол, регбі, фрізбі та інші.

Висновок

Неолімпійський спорт є складовою спорту та міжнародного спортивного руху. Він має спільні ознаки з олімпійським, професійним та адаптивним спортом, основним цільовим призначенням яких є досягнення спортивного результату на рівні дитячо-юнацького, резервного спорту і спорту вищих досягнень. Науково-теоретичний аналіз дозволив встановити, що неолімпійський спорт охоплює всі спектри спорту у більш широкому аспекті, ніж олімпійський, професійний та адаптивний. Практика неолімпійського спорту дозволяє констатувати використання його в сфері освіти, підготовки до трудової і вільської діяльності, організації дозвілля та активного відпочинку.

Перспективами подальших досліджень є вивчення і аналіз класифікації неолімпійських видів спорту відповідно до різних наукових підходів.

Література

1. Антоненко С. А. Експериментальне обґрунтування методики формування навичок рукопашного бою фахівців податкової міліції в системі професійного навчання : дис... канд. наук з фізичного виховання і спорту : 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Національна академія державно податкової служби України. – Ірпінь, 2004. – 178 с.
2. Боваев Ч. А. Методика формирования стратегического мастерства шахматистов на этапе спортивного совершенствования : дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / Ч. А. Боваев; Калмыцкий государственный университет. – Волгоград, 2011. – 208 с.
3. Бойко Д. В. Удосконалення фізичного виховання зі спортивною спрямованістю студентів вищих навчальних закладів : автор... канд. наук з фізичного виховання та спорту : 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Д. В. Бойко. – Львів, 2013. – 19 с.
4. Военно-прикладные и служебно-прикладные виды спорта : [электронный ресурс] // Режим доступа: <http://official.academic.ru>
5. Гвоздецкая И. В. Организация спортивного досуга студентов с помощью игры дартс / И. В. Гвоздецкая // Физическая культура и спорт : интеграция науки и практики : материалы IX Международной научно-практической конференции. – Ставрополь : Агрус, 2012. – С. 118-120.
6. Долбишева Н. Г. Спортизація неолімпійських видів спорту к соціокільтурного явища / Н. Г. Долбишева // Слобожанський науково-спортивний вісник : наук.-теорет. журн. – Харків: ХДАФК, 2014. – № 1.
7. Долбишева Н. Г. Аспекты неолимпийского спорта / Н. Г. Долбишева // «Probleme actuale perfecționarea sistemului de învățământ în domeniul culturii fizice», conf. șt. Intern. (2013; Chișinău). Conferința științifică internațională «Probleme actuale perfecționarea sistemului de învățământ în domeniul culturii fizice» / col. red.: Povestea Lazari [et al.]. – Chișinău: Editura USEFS, 2013. – 316-320 p.
8. Ильченко А. А. Физическая подготовка юных шахматистов в переходном периоде годичного тренировочного цикла : дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / А. А. Ильченко; Волгоградская государственная академия физической культуры. – Волгоград, 2011. – 201 с.
9. Интеллектуальные виды спорта: [электронный ресурс] // Режим доступа: u.wikipedia.org/wiki/Интеллектуальные_виды_спорта
10. Князева В. В. Структура и содержание учебного предмета шахматы в системе общеобразовательной школы России: дис... д-ра пед. наук : 13.00.01, 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / В. В. Князева; Российская государственная академия физической культуры. – Москва, 2000 – 410 с.
11. Кокшаева А. В. Методика тренировки юных шахматистов на этапе начальной специализированной подготовки: дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / А. В. Кокшаева; Калмыцкий государственный университет. – Элиста, 2009. – 240 с.
12. Корж В. П. Совершенствование тренировочного процесса в пожарно-прикладном спорте у спортсменов высокой квалификации : дис... канд. наук по физическому воспитанию и спорту : 24.00.01 «Олимпийский и профессиональный спорт» / В. П. Корж; Национальный университет физи-

- ческого воспитания и спорта Украины. – К., 2001. – 174 с.
13. Кыласов А. Интеллектуальные игры / А. Кыласов, Д. Гарсес // Энциклопедия систем жизнеобеспечения (EOLSS). Наука о спорте. – ЮНЕСКО/EOLSS, Магистр-пресс, 2011. – С. 727-743
 14. Кыласов А. В. Спортизация интеллектуальных игр / А. В. Кыласов. – М.: Советский спорт, 2013. – 188 с.
 15. Кычкина А. И. Развитие творчества и воображения у школьников 11-14 лет при игре в шашки : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / А. И. Кычкина; Российский государственный университет физической культуры, спорта и туризма. – Москва, 2005. – 148 с.
 16. Матвеев С. Актуальные проблемы развития неолимпийского спорта / С. Матвеев, О. Борисова, И. Когут, Е. Гончаренко, В. Маринич // «Probleme actuale perfectionarea sistemului de învățământ în domeniul culturii fizice», conf. șt. Intern. (2013; Chișinău). Conferința științifică internațională «Probleme actuale perfectionarea sistemului de învățământ în domeniul culturii fizice» / col. red.: Povestea Lazari [et al.]. – Chișinău: Editura USEFS, 2013. – 393-396 p.
 17. Машинцов С. С. Моделирование учебно-тренировочного процесса студентов по пауэрлифтингу с использованием комплексного подхода / С. С. Машинцов // Теория и практика физической культуры, 2013. – № 12. – С. 90.
 18. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. 2012 р.
 19. Навчальна програма. Фізична культура. Профільний рівень. 10-11 класи. Київ, 2010 рік. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист № 1/11-8298 від 31.08.2010).
 20. Нагорна В. О. Побудова рекреаційних занять з пул-б'їярду для осіб зрілого віку : автор... канд. наук з фізичного виховання та спорту : 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / В. О. Нагорна. – К., 2008. – 20 с.
 21. Осыченко М. В. Совершенствование учебного процесса в вузе на основе нетрадиционных видов спорта / М. В. Осыченко // Физическая культура и спорт : интеграция науки и практики : материалы IX Международной научно-практической конференции. – Ставрополь : Агрус, 2012. – С. 140-141.
 22. Соловьева В. О. Проблемы развития неолимпийского спорта / В. О. Соловьева, О. В. Борисова // «Probleme actuale perfectionarea sistemului de învățământ în domeniul culturii fizice», conf. șt. Intern. (2013; Chișinău). Conferința științifică internațională «Probleme actuale perfectionarea sistemului de învățământ în domeniul culturii fizice» / col. red.: Povestea Lazari [et al.]. – Chișinău: Editura USEFS, 2013. – 468-471 p.
 23. Сорока В. А. Організація занять засобами акробатики з дітьми молодшого віку в умовах позашкільної освіти / В. А. Сорока, О. В. Сорока // Здоровье для всех : сборник статей V Международной научно-практической конференции (г. Пинск, Республика Беларусь, 25-26 апреля 2013 г.). – Пинск, 2013. – Ч. II. – С. 102-105.
 24. Цандыков В. Э. Методическое обеспечение проведения третьего урока физической культуры по калмыцкой национальной борьбе // В. Э. Цандыков // Физическая культура и спорт : интеграция науки и практики : материалы IX Международной научно-практической конференции. – Ставрополь : Агрус, 2012. – С. 252-254.
 25. Шкарупило П. А. Характеристика капоэройры – как средство физического воспитания молодежи / П. А. Шкарупило, Ю. Ю. Борисова // «Здоровье для всех»: сбор. статей V Международной научно-практической конференции 25-26 апрель 2013 р., Полесский государственный университет, г. Пинск, Республика Беларусь. – 2013. – Ч. II. – С. 132-135.
 26. Экстремальный спорт - Extreme sport: [электронный ресурс] // Режим доступа: http://sportcom.ru/portal/extreme_sport/info/
 27. Яковлев А. Н. Оздоровительная направленность велосипедного туризма и его профессиональная характеристика / А. Н. Яковлев, О. Е. Масловский, Е. А. Кузьмицкая, Л. Э. Кривицкая // «Здоровье для всех»: сбор. статей V Международной научно-практической конференции 25-26 апрель 2013 р., Полесский государственный университет, г. Пинск, Республика Беларусь. - 2013. – Ч. II. – С. 373-377.

